

40 . Istria | Comuna: Istria | Județ: Constanța | Punct: Cetatea Histria | Anul: 2022**Anul:** 2022**Cod RAN:** 62039.01**Perioade:** Antichitate**Epoci:** Epoca arhaică, Epoca clasică, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie**Tipuri sit:** exploatare/carieră, tip neprecizat, amenajare/construcție, necropolă**Autori:** Iulian Bîrzescu, Florina Panait-Bîrzescu, Dragoș Hălmagi, Liviu Iancu, Ioana Alani, Talida Radu, Cătălin Pavel**Instituții:** Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului, București, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Facultatea de Istorie, Universitatea Ovidius, Constanța**Nr. autorizatie:** 126**Data autorizatiei:** 2022-06-30**Raport de cercetare arheologică de la Istria, com. Istria, jud. Constanța, Punct: Cetatea Histria, Sector Templu****Raport**

Cercetări în interiorul Templului A[1]

Cercetările din ultimii ani din sectorul Templu (cunoscut în literatură și ca Zona sacră) au fost concentrate înainte de toate pe identificarea limitelor sanctuarului și pe cunoașterea activității de cult din perioada arhaică. În ultimul deceniu săpăturile din sectorul T au fost adesea întrerupte sau reduse la cercetarea unor suprafețe mici, chiar și așa existând rezultate notabile. De exemplu dacă în campania anterioară, din anul 2020, au fost aduse noi date fundamentale cu privire la limita de est a sanctuarului, în campania din acest an cercetările s-au dovedit fructuoase îndeosebi pentru faza arhaică a sanctuarului histrian.

În campania din anul 2022 săpăturile au fost efectuate în interiorul templului A, aici fiind deschise două suprafețe (S1/2022, S2/2022) de 4,2x4,2 m (cu un martor de 1m între ele), ce au continuat săpăturile efectuate în interiorul templului A între 2017-2019. O a treia suprafață de 6,4 x 4 m, S3/2022, aflată în partea de nord a templului și cercetată în anul 2017, a fost redeschisă pentru noi înregistrări (modelare 3D) și verificări. În acest areal au avut loc săpături sistematice în anii '50 și '60 ai secolului trecut, care au condus la dezvelirea templului și a unei case de epocă romană târzie, publicate în monografia Histria I de către Dionisie Pippidi (București 1954) și în raportul din Materiale și Cercetări Arheologice 9, 1970. După dezvelirea templului săpăturile s-au oprit pe un nivel arhaic, doar lângă ziduri efectuându-se mici sondaje până pe stânca nativă de șist verde, astfel că pe anumite porțiuni exista posibilitatea de a cerceta straturi nederanjate din epoca anterioară ridicării templului din piatră, respectiv din primul secol din existența principalului sanctuar histrian. Reluarea săpăturilor începând cu anul 2017 a avut drept scop identificarea limitei estice a ariei sacrificiale anterioare ridicării templului din piatră, cercetată la vest de templu între 2013 și 2015, precum și lămurirea primelor construcții de cult din această parte a sanctuarului.

În campaniile anterioare, în partea de nord a templului A, săpăturile au fost oprite pe o lutuială arhaică, dezafectată lângă zidurile templului doar de săpăturile vechi și de două gropi de epocă clasică timpurie (al doilea sfert al secolului al V-lea a.Chr.). Puținele informații din rapoartele trecute ne-au condus la o reluare a problematicei acestei lutuiei arhaice, în acest sens deschizând anul acesta cele două suprafețe înspre sud. Astfel, după demontarea martorilor dintre S1/2022 și S3/2022, după ce am curățat vechile sondaje din anii '50 și am săpat ce mai rămăsese din umplutura de pământ cu scoici, oase și fragmente ceramice rulate, ce aparținut fazei clasice a templului, am obținut un perimetru de 24,7 m și o suprafață totală de 16,2 m² pentru lutuiala galbenă amintită, din care aprox. 6 m² au fost cercetați anul acesta în S1. Limita sudică a lutuiei

este dată de zidurile masive ale templului A, care separă încăperea de nord de cea din centru[2]. Spre deosebire de lutuiala documentată până acum, în S1/2022 este mult mai bine păstrată. Mai mult, pe o suprafață relativ mare sunt păstrate straturi succesive de lut și pământ lutos cenușos, aparținând fără îndoială unei podele de tipul cunoscut în literatură ca „temelii olbiene”. Șase astfel de straturi au fost descoperite în partea de est a suprafeței cercetate. Numărul acestor straturi trebuie să fi fost mai mare, în acest moment este dificil de estimat grosimea inițială a podelei și de stabilit nivelul de călcare pe această fundație, un motiv fiind dat și de lipsa unor legături stratigrafice directe între lutuială și zidurile templului, aici efectuându-se săpături sistematice în trecut. În acest context trebuie amintit faptul că în sondele mai vechi „temelia olbiană” a fost săpată, documentată și chiar publicat un desen al acesteia (Histria I, p. 251, fig. 99), dar a rămas neinterpretată și nediscutată ulterior. Săpăturile din acest an în suprafața S1 au condus la o reluare a interpretării acestei podele, unice ca structură în sanctuarul histrian, fiind până în momentul de față și cea mai veche „temelie olbiană” de la Histria[3]. Față de alte descoperiri mai târzii, din epoca elenistică, temelia arhaică are straturile de lut și cenușă mai subțiri (3- 5 cm grosime pentru straturile galbene), în schimb duritatea lutului și lipsa de alte incluziuni (ceramică, pietre oase, etc.) sunt aceleași. Sub temelia olbiană se află un mic strat de umplutură, după care urmează o nivelare a terenului cu pietre mărunțite. Rolul acestei nivelări cu pietre este fie de pavaj, fie cel mai probabil de strat de drenaj pentru temelia olbiană, pentru a asigura o mai bună izolare împotriva umezelii. Din săpăturile din 2017, umplutura de pământ de sub lutuială conține fragmente ceramice anterioare ultimei treimi a secolului al VI-lea a.Chr. Sub nivelul cu pietre, așa cum a fost documentat până acum, urmează stratul de pământ brun de pe stânca de șist, strat ce a avut rol de nivelare a terenului la sfârșitul secolului al VII-lea - prima jumătate a secolului al VI-lea a.Chr. În S1, ca și în S3, săpăturile au fost oprite pe nivelul părții rămase din temelia olbiană, mai jos mergând până la stâncă doar în porțiunile, unde au fost executate sondele în anii '50.

La sud de S1, săpăturile din suprafața S2/2022 au avut rolul să lămurească limitele temeliei olbiene. Aceasta nu se mai întâlnește spre sud, dincolo de zidul masiv de la mijlocul templului din S1/2022. Cel mai probabil acest zid a funcționat odată cu temelia olbiană. Dacă avem în vedere planul templului, grosimea și structura zidului, nu este exclus ca atât acest zid masiv, cât și „temelia olbiană” să fi aparținut inițial unei construcții sacre mai vechi decât templul arhaic târziu, construcție ale cărei fundații au fost ulterior integrate templului de la sfârșitul secolului al VI-lea și apoi templului de la mijlocul secolului al V-lea. Cercetări viitoare vor putea lămurii această ipoteză.

În S2 am curățat de pământ sondele mai vechi de lângă ziduri și am îndepărtat umplutura de epocă clasică timpurie din interiorul pronaosului. Sub această umplutură pe o suprafață de 3m² a fost scoasă la iveală podeaua templului arhaic. Spre deosebire de „temelia olbiană” din adyton, podeaua din pronaos păstrează și suprafața de călcare. Mai mult înspre mijlocul pronaosului au fost descoperite urme de arsură, cel mai probabil de la o bârnă căzută. Podeaua pronaosului este din lut galben compact, fără multe incluziuni, și este așezată pe o umplutură de pământ afânat, sub care se află un strat de scoici, ce avea probabil rol de drenaj, sub care urmează stratul de pământ brun de pe stânca de șist.

În ceea ce privește suprafața S3/2022 singurele observații noi, în afară de cele despre „temelia olbiană”, sunt despre zidurile aflate la 80 de cm de închiderea templului pe latura de nord. Unul dintre aceste două ziduri a fost semnalat în cercetările vechi, un al doilea a fost dezvelit în 2017 și sunt de pus acum în legătură cu o fază mai recentă a templului, cel mai probabil de la sfârșitul epocii clasice - începutul epocii elenistice. În acest moment nu este foarte clară funcția acestor ziduri, de întărire a fundațiilor și/sau doar de a închide un nou spațiu. Sigur ele fac parte din construcția templului clasic târziu / elenistic și închideau o încăpere de dimensiuni reduse (6,20 x 0,80 m). Datarea acestor ziduri după secolul al IV-lea a.Chr. se sprijină în primul rând pe analiza pietrelor folosite aici, respectiv calcare cochilifere, conglomerate și spolii din calcar turonian, pe lângă sisturile verzi. Primele amintite sunt folosite îndeosebi din secolul al IV-lea la Histria. În al doilea rând modul de asamblare a acestor pietre diferă de cel din perioadele arhaică și clasică timpurie, părând mai degrabă să aparțină unei faze de reparații. Săpăturile viitoare de la est și nord de aceste ziduri ar putea să aducă noi date cu privire la rolul lor.

Ultimul obiectiv de menționat din campania din acest an din sectorul Templu îl reprezintă reluarea săpăturilor din interiorul puțului din templu A. Până acum am îndepărtat depuneri moderne până la ca. 2,20 m față de gura puțului. Scopul săpăturii este acela de a corela datele mai vechi cu problematica noastră,

respectiv cercetarea nivelelor timpurii din sanctuar.

Note

- Descoperirile din campania 2022 sunt păstrate în depozitele 1 și 8, depozite organizate pentru sectorul T.
- În literatură încăperea de nord este cunoscută fie ca naos (D.M. Pippidi, în Histria I, p. 247-264), fie ca adyton (P. Alexandrescu, în Histria VII, p. 80).
- Cu literatură despre fundații olbiene de la Histria, Suzana Dimitriu, Despre „temeliile olbiene” de la Histria, SCIVA 17, 3, 1966, p. 473-487.

Informații suplimentare online

[Raportul 6898 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
